

POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE

KUNNALLISVALITUS

1. VALITTAJA

Laura Sofia Lakso
yhteiskuntatieteiden maisteri
Pelkosenniemen kunnanvaltuutettu
Pelkosenniemen kunnanhallituksen entinen puheenjohtaja

2. AVUSTAJA

Matti Torvinen
varatuomari
Lakiasiantomisto Lex Lappia

3. PÄÄTÖS, JOHON HAETAAN MUUTOSTA

Pelkosenniemen kunnanhallituksen 14.9.2026 § 286 tekemä päätös, jolla kunnanhallitus on ratkaissut Laura Lakson tekemän oikaisuvaatimuksen, joka koski kunnanhallituksen 17.8.2026 § 253 tekemää päätöstä.

Alkuperäisessä päätöksessä kunnanhallitus päätti merkitä Laura Lakson selityksen tietoonsa saatetuksi, katsoa Lakson selityksen ja oikeustieteen tohtori Matti Tolvasen asiantuntijalausunnon perusteella tutkintapyyynnön tekemisen kynnyksen täyttyvän, tehdä asiassa tutkintapyyynnön sekä valtuuttaa vt. kunnanjohtaja Mikko Merikannon jättämään tutkintapyyynnön yhdessä Asianajotoimisto Kontturi & Co Oy:n kanssa.

4. VAATIMUKSET

Laura Lakso vaatii, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

1. kumoaa Pelkosenniemen kunnanhallituksen 14.9.2026 § 286 päätöksen, jolla oikaisuvaatimus on jätetty tutkimatta, koska kunnanhallitus on soveltanut kuntalain 136 §:ää virheellisesti ja päätös on valittajan käsityksen mukaan syntynyt myös esteellisten henkilöiden osallistumisen vuoksi virheellisessä järjestyksessä;
2. palauttaa asian kunnanhallitukselle 17.8.2026 § 253 päätöstä koskevan oikaisuvaatimuksen tutkimista ja ratkaisemista varten;

3. mikäli hallinto-oikeus katsoo voivansa tässä yhteydessä tutkia myös alkuperäisen päätöksen lainmukaisuuden, kumoaa lisäksi 17.8.2026 § 253 päätöksen esteellisyyden sekä olennaisten kuulemis- ja selvittämismenettelyvirheiden vuoksi ja palauttaa asian kunnanhallitukselle uudelleen käsiteltäväksi siten, että Laksolle varataan tosiasiallinen mahdollisuus lausua ratkaisuun vaikuttavasta aineistosta ja hänen selvityksensä otetaan huomioon; sekä

4. velvoittaa Pelkosenniemen kunnan korvaamaan Lakson oikeudenkäyntikulut myöhemmin esitettävän laskelman mukaisesti.

5. VALITUSPERUSTEET

5.1 Kunnanhallitus sovelsi kuntalain 136 §:ää virheellisesti

Valituksen välitön kohde on kunnanhallituksen 14.9.2026 § 286 päätös oikaisuvaatimuksen tutkimatta jättämisestä. Kuntalain 135 §:n 1 momentin mukaisessa muutoksenhaussa on ensin ratkaistava, oliko kunnanhallituksella oikeus jättää § 253 päätöstä koskeva oikaisuvaatimus tutkimatta. Valittajan käsityksen mukaan ei ollut.

Kunnanhallitus perusteli tutkimatta jättämistä sillä, että tutkintapyyynnön tekeminen saattaa asian vireille toisessa viranomaisessa ja § 253 koskee siten vain valmistelua. Kuntalain 136 § kieltää oikaisuvaatimuksen ja kunnallisvalituksen päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Valittaja riitauttaa tämän säännöksen soveltamisen § 253 päätökseen.

Päätöksen eri osia ja niiden sisältöä on arvioitava erikseen. § 253:ssa kunnanhallitus ei ainoastaan pyytänyt lisäselvitystä tai valmistellut myöhemmin tehtävää kunnallista ratkaisua. Se arvioi yksilöidysti Lakson menettelyä, hyväksyi asiantuntijalausuntoon perustuvan johtopäätöksen tutkintapyyynnön tekemisen kynnyksen täyttymisestä, päätti kunnan ryhtymisestä tutkintapyyynnön tekijäksi ja valtuutti Merikannon toteuttamaan päätöksen yhdessä Asianajotoimisto Kontturi & Co Oy:n kanssa.

Valittajan käsityksen mukaan kunnanhallitus ratkaisi näin lopullisesti kunnan oman kannan ja toimintalinjan käsiteltävänä olleessa asiassa. Päätöksen toteuttaminen ei sen kuvattujen määräysten mukaan edellyttänyt uutta kunnanhallituksen päätöstä. Valtuutus osoittaa, että valmistelusta oli siirrytty päätetyn toimenpiteen toteuttamiseen. § 253 ei myöskään yksilöi sellaista aikaisempaa lopullista ratkaisua, jonka pelkästä täytäntöönpanosta olisi kysymys.

Poliisin tehtäväksi jäi rikosepäilyyn itsenäinen arviointi. Poliisi ei kuitenkaan ratkaise kunnanhallituksen päätöksen hallinto-oikeudellista lainmukaisuutta eikä kunnan oman päätöksenteon menettelyvirheitä. Myöhempi rikosprosessi ei siten yksin ratkaise, onko kunnanhallituksen oma päätös kuntalain 136 §:ssä tarkoitettua vain valmistelua.

Valittaja perustaa muutoksenhakukelpoisuutta koskevan väitteensä edellä kuvattuun päätöksen itsenäiseen sisältöön ja kunnan oman asian ratkaisemiseen. Väitteiden

vakavuuteen tai mainehaittaan ei vedota yksin muutoksenhakukelpoisuuden perusteena. Myöskään toteuttamisvaltuutusta ei esitetä yksin ratkaisevana perusteena, vaan osana päätöksen kokonaisarviointia.

Kunnan liittämä muutoksenhakukielto ei määritä päätöksen oikeudellista luonnetta. § 253:n muutoksenhakukielto on valittajan käsityksen mukaan perusteeton edellä esitetyistä syistä. Muita aikaisempia päätöksiä ei tällä valituksella saateta erillisinä muutoksenhaun kohteina tutkittaviksi.

Jos hallinto-oikeus katsoo § 253:n tai sen itsenäisen ratkaisuosan muutoksenhakukelpoiseksi, § 286 on kumottava vastaavalta osin ja asia palautettava kunnanhallitukselle oikaisuvaatimuksen tutkimiseksi. Alkuperäisen päätöksen menettelyvirheet esitetään jäljempänä tätä seuraavaa lainmukaisuuden arviointia ja vaatimuksen 3 mukaista ehdollista kumoamisvaatimusta varten.

5.2 Päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä

Kuntalain 135 §:n mukaan kunnallisvalituksen perusteena voidaan vedota siihen, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

Alkuperäisen § 253 päätöksen osalta valittaja vetoaa kuntalain 135 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun virheelliseen syntymisjärjestykseen.

Laura Lakson kuuleminen on laiminlyöty asian eri vaiheissa niin olennaisesti, ettei kysymys ole vähäisestä tai jälkikäteen korjattavissa olevasta muodollisesta puutteesta.

Laksolle ei ole ennen häntä koskevan vakavan päätöksen tekemistä annettu tosiasiallista mahdollisuutta perehtyä hänen vahingokseen käytettyyn keskeiseen aineistoon, valmistella vastaustaan riittävässä ajassa eikä saada vastaustaan kunnanhallituksen arvioitavaksi ennen ratkaisua.

Oikaisuvaatimuksen tutkimatta jättäminen esti näiden virheiden aineellisen arvioinnin.

5.3 Laura Lakso pyysi lisääaikaa – asian valmistelija ja esittelijä tiesi pyynnöstä

Laura Lakso pyysi ennen 17.8.2026 pidettyä kunnanhallituksen kokousta lisääaikaa voidakseen antaa asiassa asianmukaisen ja täydellisen vastauksen.

Vt. kunnanjohtaja Mikko Merikanto vastasi Laksolle kirjallisesti:

”Määräaika on kunnanhallituksen päättämä enkä voi ottaa siihen muuta kantaa, kuin että selitys tulee antaa määräaikaan mennessä. Olethan tarvittaessa yhteydessä kunnanhallituksen puheenjohtajaan.”

Merikannon vastaus on asian arvioinnissa erittäin merkityksellinen.

Se osoittaa ensinnäkin, että Merikanto tiesi henkilökohtaisesti ennen 17.8.2026 päätöksentekoa Lakson lisäaikapyynnöstä.

Toiseksi Merikanto ilmoitti itse, että määrääjän oli asettanut kunnanhallitus eikä hän voinut ottaa määrääjän muuttamiseen muuta kantaa.

Kolmanneksi Merikanto toimi tästä huolimatta juuri tämän asian valmistelijana ja esittelijänä kunnanhallituksen 17.8.2026 kokouksessa.

Jos määrääjän oli Merikannon oman ilmoituksen mukaan asettanut kunnanhallitus eikä hän itse voinut määrääikää pidentää, hänen olisi asian valmistelijana ja esittelijänä tullut saattaa Lakson lisäaikapyyntö kunnanhallituksen tietoon ja tarvittaessa sen ratkaistavaksi ennen pääasian ratkaisemista.

Käytettävissä olevasta päätös- ja valmisteluaineistosta ei ilmene, että näin olisi tehty.

Asia vietiin sen sijaan kunnanhallituksen ratkaistavaksi siitä huolimatta, että valmistelija ja esittelijä tiesi Lakson pyytäneen lisäaikaa eikä Lakson täydellistä aineellista vastausta ollut vielä käytettävissä.

5.4 Hallintolain 33 §:n vaatimus riittävästä määräajasta ei toteutunut

Hallintolain 33 § edellyttää, että selityksen antamista varten asetetaan asian laatuun nähden riittävä määräaika.

Lisäksi määräaikaa voidaan asianosaisen pyynnöstä pidentää, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi.

Tässä tapauksessa kysymys ei ollut tavanomaisesta hallintoasiasta.

Kunta arvioi entisen kunnanhallituksensa puheenjohtajan toimintaa rikosoikeudellisesta näkökulmasta ja valmisteli päätöstä tutkintapyynnön tekemisestä.

Mitä vakavammasta asianosaisen asemaan vaikuttavasta asiasta on kysymys, sitä suurempi merkitys on sillä, että asianosaiselle varataan todellinen mahdollisuus valmistella vastauksensa.

Lakso ei kieltäytynyt vastaamasta.

Hän nimenomaisesti pyysi lisäaikaa ja ilmoitti tarvitsevansa sitä voidakseen antaa asianmukaisen vastauksen.

5.5 Lakso myös tosiasiallisesti toimitti vastauksensa ilmoittamassaan ajassa

Erityisen merkityksellistä on, ettei Lakson lisäaikapyyntö jäänyt abstraktiksi väitteeksi ajan tarpeesta.

Lakso toimitti oman yksityiskohtaisen aineellisen vastauksensa ilmoittamassaan ajassa.

Tämä osoittaa konkreettisesti, ettei lisäaikapyynnön tarkoituksena ollut asian viivyttäminen tai vastaamisesta kieltäytyminen.

Lakso tarvitsi aikaa vastauksensa laatimiseen ja käytti ajan juuri tähän tarkoitukseen.

Tällä on olennainen merkitys arvioitaessa kuulemisvirheen vaikutusta.

Jos Laksolle olisi annettu hänen pyytämänsä kohtuullinen lisäaika, kunnanhallituksella olisi ennen 17.8.2026 tekemäänsä ratkaisua ollut käytettävissään hänen aineellinen vastauksensa.

Näin ei tapahtunut.

Kunnanhallitus teki Lakson toimintaa koskevan oikeudellisen arvion ennen kuin hänen oma vastauksensa oli päätöksenteossa käytettävissä.

5.6 Tolvasen lausuntoa käytettiin Laksoa vastaan – Lakso ei saanut sitä ennen päätöstä

Kuulemisvirhettä olennaisesti vakavoittaa oikeustieteen tohtori Matti Tolvasen asiantuntijalausunnon asema.

Kunnanhallituksen pöytäkirjan mukaan päätös tutkintapyynnön tekemisen kynnyksen täyttymisestä perustui nimenomaisesti Lakson selitykseen ja Tolvasen asiantuntijalausuntoon.

Tolvasen lausunto sisälsi Lakson toimintaa koskevia vakavia oikeudellisia ja rikosoikeudellisia arvioita.

Lausuntoa ei kuitenkaan toimitettu Laksolle ennen asian ratkaisemista.

Lakso ei siten voinut ennen päätöksentekoa

- tarkistaa Tolvasen käyttämien tosiseikkojen oikeellisuutta;
- oikaista mahdollisia virheellisiä tapahtumakuvauksia;
- esittää vastanäyttöä;
- esittää omaa oikeudellista arviotaan; eikä
- vastata Tolvasen johtopäätöksiin.

Lakso sai Tolvasen lausunnon vasta päätöksenteon jälkeen.

Nämä kuulemisen puutteet on yksilöity jo alkuperäisessä oikaisuvaatimuksessa.

5.7 Tolvasta kuultiin kokouksessa – Laksoa ei

Menettelyn epätasapainoa korostaa se, että Tolvanen osallistui kunnanhallituksen 17.8.2026 kokoukseen Teams-yhteydellä klo 16.29–16.52.

Tolvanen sai siten ennen päätöksentekoa mahdollisuuden täydentää kirjallista arviotaan, perustella näkemyksiään ja vastata kunnanhallituksen jäsenten kysymyksiin.

Lakso ei ollut paikalla.

Hänelle ei ennen ratkaisua kerrottu, mitä Tolvanen oli kokouksessa esittänyt, eikä hänelle varattu mahdollisuutta vastata Tolvasen suullisesti esittämiin täydentäviin arvioihin.

Menettely oli siten käytännössä seuraava:

Tolvanen sai antaa kirjallisen arvion.

Tolvanen sai täydentää arviotaan suullisesti kunnanhallitukselle.

Lakso ei saanut kirjallista lausuntoa ennen päätöstä.

Lakso ei saanut tietoa suullisesta täydentämisestä ennen päätöstä.

Lakso ei saanut vastata kumpaankaan ennen päätöksentekoa.

Tämän jälkeen kunnanhallitus katsoi tutkintapyyntönsä tekemisen kynnyksen täyttyvän.

Tämä tapahtumakulku ilmenee myös alkuperäisestä oikaisuvaatimuksesta.

5.8 Hallintolain 34 §:n mukainen kuuleminen jäi tosiasiallisesti toteutumatta

Hallintolain lähtökohtana on, että asianosaiselle varataan ennen asian ratkaisemista mahdollisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Kuuleminen ei ole muodollisuus.

Sen tarkoituksena on mahdollistaa se, että viranomainen tekee ratkaisunsa vasta saatuaan myös sen henkilön näkemyksen, jonka oikeusasemaan asia vaikuttaa.

Tässä tapauksessa juuri Tolvasen lausunto oli kunnanhallituksen ratkaisun keskeistä aineistoa.

Lakso ei saanut sitä ennen ratkaisua.

Kun Tolvanen lisäksi täydensi arviotaan kunnanhallituksen kokouksessa, Lakso ei saanut tietoa tästäkään ennen päätöksentekoa.

Kuulemisen keskeinen tarkoitus jäi siten toteutumatta.

5.9 Hallintolain 31 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus laiminlyötiin

Hallintolain 31 § velvoittaa viranomaisen huolehtimaan asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä.

Tässä kunnanhallituksella oli ennen päätöksentekoa tieto siitä, ettei Lakson täydellistä aineellista vastausta ollut käytettävissä.

Asian valmistelija ja esittelijä tiesi lisäksi, että Lakso oli pyytänyt lisää aikaa vastauksen antamiseen.

Tästä huolimatta asian käsittelyä jatkettiin.

Samanaikaisesti kunnanhallitukselle hankittiin Tolvasen oikeudellinen asiantuntijalausunto ja Tolvasta kuultiin vielä henkilökohtaisesti kokouksessa.

Kunnanhallitus muodosti siten käsityksensä Lakson toiminnasta olennaisesti yksipuolisen aineiston perusteella tilanteessa, jossa sen olisi tullut tietää vastakkaisen aineellisen selvityksen olevan tulossa.

5.10 Oikaisuvaatimuksen tutkimatta jättäminen ja alkuperäisen virheen korjaaminen

Lakso yksilöi oikaisuvaatimuksessaan alkuperäisen menettelyn kuulemisvirheet ja vaati mahdollisuutta lausua Tolvasen kirjallisesta lausunnosta, kokouksessa esitetyistä täydentävistä näkemyksistä sekä muusta ratkaisuun vaikuttavasta aineistosta. Vaatimus uudistettiin oikaisuvaatimuksen täydennyksessä. Kunnanhallituksella oli tässä vaiheessa käytettävissään myös Lakson myöhemmin toimittama aineellinen vastaus.

Hallintolain 49 a §:n 2 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen käsittelyssä sovelletaan hallintolakia, jollei kyseisessä luvussa tai muualla erikseen toisin säädetä. Hallintolain 34 §:n 2 momentin 1 kohta kuitenkin sallii vaatimuksen jättämisen tutkimatta ilman asianosaisen kuulemista.

Valittaja ei tämän vuoksi perusta § 286:n kumoamisvaatimusta pelkästään siihen, ettei tutkimatta jättämistä edeltänyt uusi aineellinen kuuleminen. Ensisijainen virhe on oikaisuvaatimuksen perusteeton tutkimatta jättäminen. Sen vuoksi alkuperäiset kuulemis- ja selvittämisvirheet jäivät tutkimatta ja korjaamatta.

Jos § 253 on muutoksenhakukelpoinen, kunnanhallituksen on tutkittava oikaisuvaatimus ja arvioitava siinä yksilöidyt menettelyvirheet. Mahdollista uutta aineellista ratkaisua tehtäessä kuulemisvelvollisuus on arvioitava hallintolain 34 §:n mukaisesti.

5.11 Alkuperäiset menettelyvirheet tukevat ehdollista kumoamisvaatimusta

Alkuperäisen päätöksen kuulemis- ja selvittämisvirheet ovat erillinen kysymys päätöksen muutoksenhakukelpoisuudesta. Valittaja ei väitä, että menettelyvirhe yksin tekisi vain valmistelua koskevasta päätöksestä muutoksenhakukelpoisen.

Jos hallinto-oikeus hyväksyy § 253:n muutoksenhakukelpoisuuden ja katsoo voivansa tutkia sen lainmukaisuuden tässä yhteydessä, valittaja vetoaa alkuperäisen päätöksen kumoamiseksi edellä yksilöityihin hallintolain 31, 33 ja 34 §:n vastaisiin menettelyvirheisiin. Muussa tapauksessa nämä perusteet on tutkittava kunnanhallituksessa asian palauttamisen jälkeen.

5.12 Perustuslain 21 § – oikeus tulla kuulluksi on perusoikeus

Suomen perustuslain 21 § turvaa jokaiselle oikeuden asian asianmukaiseen käsittelyyn.

Säännöksessä mainitaan nimenomaisesti myös oikeus tulla kuulluksi sekä muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet.

Lakson tapauksessa kuulemista ei voida arvioida vain muodollisena kysymyksenä siitä, oliko hänelle joskus aikaisemmin annettu mahdollisuus toimittaa jokin selitys.

Ratkaisevaa on, saiko hän tosiasiallisen mahdollisuuden puolustautua sitä aineistoa vastaan, jonka perusteella kunnanhallitus muodosti hänen toimintaansa koskevan rikosoikeudellisesti merkittävän arvionsa.

Hän ei saanut.

Lakson myöhemmin toimittama yksityiskohtainen vastaus osoittaa konkreettisesti, että hänellä oli asiassa sellaista selvitystä ja sellaisia vastaväitteitä, jotka hän olisi voinut esittää ennen ratkaisua, jos hänelle olisi siihen annettu tosiasiallinen mahdollisuus.

Kuulemisvirheellä oli siten myös aineellista merkitystä.

5.13 Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaista menettelyä koskevat periaatteet

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskeviin perusperiaatteisiin kuuluu oikeus saada tieto henkilöä vastaan käytetystä aineistosta ja tosiasiallinen mahdollisuus vastata siihen.

Valittaja ei väitä, että kunnanhallituksen tutkintapyyntöjen tekemistä koskeva menettely olisi sellaisenaan kaikilta osin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitettu rikosoikeudenkäynti.

Artiklan ilmentämällä oikeudenmukaisen menettelyn ja puolustautumismahdollisuuden periaatteilla on kuitenkin merkitystä arvioitaessa perustuslain 21 §:ssä ja hallintolaissa turvatus kuulemisoikeuden sisältöä erityisesti tilanteessa, jossa viranomaisen arvioi yksilöidysti henkilön mahdollista rikosoikeudellista menettelyä.

Mitä vakavampia henkilöön kohdistetut väitteet ovat, sitä tärkeämpää on tosiasiallisen vastineoikeuden toteutuminen.

5.14 Asian käsittelyyn osallistuneiden henkilöiden esteellisyys

Lakso on tehnyt rikosilmoitukset vt. kunnanjohtaja Mikko Merikannosta, talous- ja hallintopäällikkö Lauri Lehtikerosta, elinvoimajohtaja Sari Niemestä, tilapäisen valiokunnan puheenjohtajana toimineesta kunnanhallituksen jäsenestä Markku Kankaanrannasta sekä valtuuston varapuheenjohtaja Heidi Karnaatusta. Valittajan mukaan nämä henkilöt ovat

osallistuneet Laksoa koskevan asian käsittelyyn ja päätöksentekoon siitä huolimatta, että Lakso on kohdistanut heihin rikosilmoitukset.

Kuntalain 97 §:n 2 momentin mukaan muun luottamushenkilön kuin valtuutetun sekä viranhaltijan ja työntekijän esteellisyyteen sovelletaan hallintolain 27–30 §:ää.

Valtuutettuun sovelletaan kunnanhallituksen käsittelyssä hallintolain esteellisyyssäännöksiä. Karnaatun asema valtuuston varapuheenjohtajana ei siten ratkaise hänen esteellisyyttään kunnanhallituksessa.

Hallintolain 27 §:n 1 momentti kieltää esteellistä henkilöä osallistumasta asian käsittelyyn tai olemasta läsnä sitä käsiteltäessä. Kielto koskee myös valmistelua ja esittelyä.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan esteellisyys syntyy, jos luottamus henkilön puolueettomuuteen vaarantuu muusta erityisestä syystä. Esteellisyys on hallintolain 29 §:n mukaan ratkaistava viipymättä.

Valittaja ei väitä, että rikosilmoituksen kohteena oleminen yksin aiheuttaisi esteellisyyden. KHO:2017:1 osoittaa, ettei pelkkä rikosilmoitus riitä, vaan arvioinnissa on tarkasteltava rikosepäilyn ja käsiteltävän asian yhteyttä sekä muita puolueettomuuteen vaikuttavia olosuhteita.

Tässä esteellisyytä väite perustuu valittajan mukaan henkilökohtaiseen vastakkaisasetelmaan: Lakson ilmoitusten kohteena olevat henkilöt ovat osallistuneet saman ilmoittajan menettelyn arviointiin ja häntä koskevan tutkintapyynnön käsittelyyn. Valittajan käsityksen mukaan heidän omiin menettelyihinsä kohdistuva arvostelu ja Lakson toiminnan arviointi liittyvät samaan kunnalliseen tapahtumakokonaisuuteen. Näissä oloissa heidän henkilökohtaisen asemansa ja kunnan edun erottaminen on ollut välttämätöntä.

Merikannon osalta merkitystä on erityisesti hänen roolillaan asian valmistelijana ja esittelijänä sekä tutkintapyynnön toteuttamiseen valtuutettuna viranhaltijana. Kankaanrannan ja Karnaatun osalta on arvioitava heidän osallistumisensa luottamushenkilöinä. Lehtikeron ja Niemen osalta on selvitettävä heidän tosiasiallinen osallistumisensa valmisteluun ja asian käsittelyyn. Viranhaltijan osallistuminen käsittelyyn ei edellytä äänestämistä tai muodollista päätösvaltaa.

Valittaja katsoo, että kuvattu henkilökohtainen vastakkaisasetelma vaaransi objektiivisesti arvioiden luottamuksen käsittelyyn osallistuneiden puolueettomuuteen. Esteellisyys on tutkittava henkilöittäin ja kummankin päätöksen, § 253:n ja § 286:n, osalta erikseen. Pelkkä aiemman päätöksen tekemiseen osallistuminen ei itsessään estä oikaisuvaatimuksen käsittelyä; ratkaisevaa on tässä esitetty henkilökohtainen intressi ja vastakkaisasetelma.

Hallinto-oikeutta pyydetään hankkimaan kunnalta selvitys kunkin nimetyn henkilön osallistumisesta § 253:n ja § 286:n valmisteluun, esittelyyn ja käsittelyyn sekä heidän tiedostaan heitä koskevista rikosilmoituksista ja mahdollisista esteellisyyssratkaisuista.

Selvityksen tulee perustua pöytäkirjoihin, läsnäolotietoihin ja valmisteluasiakirjoihin. Ilmoitusten ajankohta, sisältö ja yhteys käsiteltävään asiaan on otettava huomioon henkilökohtaisessa arvioinnissa.

Esteellisen henkilön osallistuminen § 286:n käsittelyyn on itsenäinen, kuntalain 135 §:n 2 momentin 1 kohdan mukainen peruste tämän päätöksen kumoamiselle. Hallintolain 34 §:n poikkeus kuulemisesta tutkimatta jätettävässä asiassa ei poista esteellisyysäännösten noudattamisvelvollisuutta. § 253:n osalta esteellisyysperuste esitetään alkuperäisen päätöksen lainmukaisuuden arvioimiseksi, jos päätös todetaan muutoksenhakukelpoiseksi.

6. KUULEMISVIRHEEN KOKONAISARVIO

Valittajan käsityksen mukaan tapahtumaketju voidaan tiivistää seuraavasti:

Lakso pyysi lisääaikaa.

Asian valmistelija ja esittelijä Merikanto sai pyynnön ja tiesi siitä.

Merikanto ilmoitti määräajan olevan kunnanhallituksen asettama.

Lisääaikapyyntöä ei käytettävissä olevan aineiston perusteella saatettu kunnanhallituksen ratkaistavaksi.

Tolvasen Laksoa koskevaa lausuntoa ei annettu Laksolle ennen päätöksentekoa.

Tolvasta kuultiin kunnanhallituksen kokouksessa.

Laksoa ei kuultu Tolvasen kirjallisesta eikä suullisesta arviosta.

Kunnanhallitus päätti tutkintapyyntöä tekemisen kynnyksen täyttyvän.

Lakso toimitti oman aineellisen vastauksensa ilmoittamassaan ajassa.

Lakso teki oikaisuvaatimuksen ja vetosi nimenomaisesti kuulemisvirheeseen.

Kunnanhallitus jätti oikaisuvaatimuksen tutkimatta, joten kuulemisvirheet jäivät aineellisesti arvioimatta.

Tässä kokonaisuudessa ei voida katsoa, että valittajan kuulemisoikeus olisi toteutunut vain sillä perusteella, että hänelle oli jossakin menettelyn vaiheessa muodollisesti annettu mahdollisuus antaa selitys.

Kuulemisen tulee olla todellista.

Asianosaisen on saatava tietää, mihin aineistoon hänen vahingokseen tehtävä ratkaisu perustuu, ja hänelle on annettava todellinen mahdollisuus vastata siihen ennen ratkaisun tekemistä.

Tämä ei Laura Lakson kohdalla toteutunut.

7. KIRJALLISET TODISTEET JA TODISTUSTEEMAT

Todiste 1 – Pelkosenniemen kunnanhallituksen päätös 17.8.2026 § 253

Todistusteema: Päätöksen sisältö ja oikeudellinen luonne; kunnanhallitus arvioi Lakson toimintaa, totesi tutkintapyynnön tekemisen kynnyksen täyttyvän ja päätti tutkintapyynnön tekemisestä.

Todiste 2 – Matti Tolvasen 6.8.2026 päivätty asiantuntijalausunto

Todistusteema: Lakson vahingoksi käytetyn asiantuntija-arvion sisältö ja merkitys § 253 päätökselle sekä se, että lausunto sisälsi sellaisia Lakson toimintaa koskevia arvioita, joista hänelle olisi tullut varata mahdollisuus lausua ennen päätöksentekoa.

Todiste 3 – Laura Lakson lisäaikapyyntö ja Mikko Merikannon siihen antama vastaus

Todistusteema: Lakso pyysi lisäaikaa; asian valmistelija ja esittelijä Merikanto tiesi pyynnöstä; Merikanto ilmoitti määräajan olevan kunnanhallituksen päättämä; sekä se, ettei käytettävissä olevasta aineistosta ilmene pyynnön tulleen kunnanhallituksen ratkaistavaksi ennen 17.8.2026 päätöstä.

Todiste 4 – Matti Torvisen ja Matti Tolvasen välinen yhteydenpito ennen 17.8.2026

Todistusteema: Tolvasen tieto siitä, ettei Lakso ollut vielä antanut aineellista vastaustaan ja että Lakson täydentävä selvitys oli vielä tulossa.

Todiste 5 – Asiakirjat Tolvasen lausunnon toimittamisesta Laksolle

Todistusteema: Lakso sai päätöksenteossa keskeisenä aineistona käytetyn Tolvasen lausunnon vasta 17.8.2026 päätöksenteon jälkeen.

Todiste 6 – Kunnanhallituksen 17.8.2026 kokousasiakirjat

Todistusteema: Tolvasen osallistuminen kokoukseen Teams-yhteydellä ja hänen mahdollisuutensa täydentää arviotaan ennen päätöksentekoa samalla, kun Laksolle ei annettu mahdollisuutta vastata tähän aineistoon.

Todiste 7 – Laura Lakson myöhemmin toimittama aineellinen vastaus

Todistusteema: Lakso toimitti vastauksensa ilmoittamassaan ajassa; lisäaikapyyntö oli todellinen ja perusteltu eikä viivytystarkoituksessa tehty; sekä se, että kuulematta jäänyt vastaus sisälsi asian ratkaisemisen kannalta merkityksellistä aineistoa.

Todiste 8 – Laura Lakson oikaisuvaatimus

Todistusteema: Alkuperäisen päätöksenteon kuulemis- ja muiden menettelyvirheiden saattaminen kunnanhallituksen tietoon ja vaatimus niiden korjaamisesta.

Todiste 9 – Oikaisuvaatimuksen täydennys 3.9.2026

Todistusteema: Kuulemisvaatimuksen uudistaminen, uuden aineiston saattaminen kunnanhallituksen tietoon ja kunnanhallitukselle annettu mahdollisuus korjata alkuperäisessä päätöksenteossa tapahtuneet menettelyvirheet.

Todiste 10 – Mikko Merikannon viranhaltijapäätös 2.9.2026 § 9/2026

Todistusteema: Se, ettei kunnan asiakirjoissa ole dokumentoitua arviota keskeisten toimijoiden esteellisyydestä tai heidän henkilökohtaisten intressiensä ja kunnan edun mahdollisesta ristiriidasta. Kunnan oman päätöksen tätä koskeva sisältö on yksilöity oikaisuvaatimuksen täydennyksessä.

Todiste 11 – Pelkosenniemen kunnan ja Asianajotoimisto Kontturi & Co Oy:n toimeksiantovahvistus 23.6.2026

Todistusteema: Tolvaselle annetun toimeksiannon ajankohta, sisältö ja Merikannon asema toimeksiannon antamisessa sekä asian valmistelun käynnistyminen jo 23.6.2026.

Todiste 12 – Asianajotoimisto Kontturi & Co Oy:n lasku ja toimenpide-erittely 26.8.2026

Todistusteema: Tolvasen työn tosiasiallinen eteneminen, hänen osallistumisensa kunnanhallituksen 17.8.2026 kokoukseen sekä työskentely tutkintapyyntöä laatimiseksi päätöksenteon jälkeen.

Todiste 13 – Pelkosenniemen kunnanhallituksen päätös 14.9.2026 § 286

Todistusteema: Oikaisuvaatimuksen tutkimatta jättäminen, kuntalain 136 §:ään perustuva luokittelu ja muutoksenhaun kohteena olevan päätöksen perustelut.

Todiste 14- Eriävä mielipide Tarja Kallio 17.8.2026

Todistusteema: Päätöksenteon yhteydessä esitetty vastustus selvitysaineiston riittämättömyyden vuoksi; Lakson aineellisen vastauksen puuttumisen yhteys vireillä olevan esitutkinnan vaarantamista koskevaan huoleen; sekä tutkintapyyntöä toteuttamisen edellyttämä lisätyö ja kunnan resurssien kohdentaminen.

Lisäselvityspyyntö esteellisyydestä:

Valittaja pyytää hankkimaan Pelkosenniemen kunnasta kohdassa 5.14 yksilöidyt osallistumis- ja esteellisyyssiedot. Lakson tekemiä rikosilmoituksia koskeva näyttö ja niiden yhteys käsiteltävään asiaan yksilöidään täydentävässä selvityksessä.

8. OIKEUDELLINEN JOHTOPÄÄTÖS

Valittajan ensisijainen peruste on kuntalain 136 §:n virheellinen soveltaminen. § 253:ssa kunnanhallitus ratkaisi valittajan käsityksen mukaan kunnan oman toimintalinjan

itsenäisesti ja lopullisesti. Päätöstä ei voida luokitella vain valmisteluksi yksinomaan sillä perusteella, että sen toteuttamista seuraa asian käsittely poliisissa.

§ 286 on tämän vuoksi kumottava ja asia palautettava kunnanhallitukselle oikaisuvaatimuksen tutkimista varten. Muutoksenhakukelpoisuutta koskeva kysymys on ratkaistava ennen alkuperäisten kuulemis- ja selvittämismenettelyjen aineellista arviointia.

Jos hallinto-oikeus katsoo voivansa tutkia tässä yhteydessä myös § 253:n lainmukaisuuden, alkuperäinen päätös on kumottava hallintolain 31, 33 ja 34 §:n vastaisen menettelyn vuoksi. Lakso ei saanut ennen päätöksentekoa keskeistä asiantuntijalausuntoa eikä mahdollisuutta vastata sen kirjallisiin ja suullisiin arvioihin. Hänen lisäaikapyyntönsä jäi käytettävissä olevan aineiston perusteella kunnanhallituksessa ratkaisematta, ja päätös tehtiin ennen täydellisen aineellisen vastauksen saamista.

Lakson myöhemmin toimittama vastaus osoittaa, että kuulematta jäänyt selvitys sisälsi asian arvioinnin kannalta merkityksellisiä vastaväitteitä. Valittajan käsityksen mukaan virheet olivat olennaisia. Kuulemisperusteita ei esitetä keinona ohittaa kuntalain 136 §:ää, vaan muutoksenhakukelpoisen päätöksen lainmukaisuuden arvioimiseksi.

Lisäksi § 286 on kumottava, mikäli sen käsittelyyn on osallistunut edellä esitetyn perustein esteellinen henkilö. Alkuperäisen § 253 päätöksen osalta esteellisyys tukee ehdollista kumoamisvaatimusta. Valittaja pyytää henkilökohtaisen osallistumisen ja esteellisyyden selvittämistä ennen ratkaisua.

Pelkosenniellä 12.10.2026

Laura Sofia Lakso
yhteiskuntatieteiden maisteri
Pelkosenniemen kunnanvaltuutettu

Avustajana

Matti Torvinen
varatuomari
Lakiasiantomisto Lex Lappia